

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ
навчальної дисципліни «Експериментальна психологія»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Тема № 10. *Соціально–психологічні аспекти психологічного дослідження*

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
ради ХНУВС гуманітарних та
соціально- економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 р. № 8)

Розробники:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Твердохвалова Ю.Л.
2. Викладач кафедри соціології та психології Чепелєва Н.І.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри психології факультету № 7 Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат психологічних наук, доцент Старовойт Т.П.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А.А.

План лекції:

1. Етичні засади психологічних досліджень.
2. Деонтологічний аналіз психологічних досліджень.
3. Зв'язок етики та права в психології.
4. Згода на участь у психологічному дослідженні

Рекомендована література

Основна

1. Галян О.І. Експериментальна психологія: навчальний посібник. / О.І. Галян, І.М. Галян. - К. : Академвидав, 2012.-400 с.
1. Копець Л. Класичні експерименти в психології: навчальний посібник. - К. : Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2010. - 283 с.
2. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.Л. Кравчук. - К.: Київський університет, 2012. - 286 с.
3. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Експериментальна психологія : підручник - Київ : Центр учб. літ., 2017. - 359 с.
4. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. - К. : Знання, 2017. - 310 с.

Додаткова:

5. Експериментальна психологія [Текст] : [курс лекцій] / [уклад. О.В. Романенко]. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 146 с.
6. Практична психологія : навч. посіб. Для студ. вищ.навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. - К.: Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2017. - 728 с.
7. Advances in Experimental Social Psychology. / James M. Olson (Editor), 1st Edition, Academic Press, 2018
8. Engber, D. Does the trolley problem have a problem? Slate, 2018. Retrieved from <https://slate.com/technology/2018/06/psychologys-trolley-problem-might-have-a-problem.html>
9. Gozli, D. Experimental Psychology and Human Agency. Springer International Publishing, 2019.
10. Grange J.A., Does Task Activation in Task Switching Influence Inhibition or Episodic Interference? // Experimental Psychology, 2018, vol. 65, pp. 393-404. <https://doi.org/10.1027/1618-3169/a000423>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

11. Психологічні експерименти <https://4brain.ru/psy/experimenty.php>
12. Наукова психологія. Класичні експерименти в психології. Найвідоміші психологічні гіпотези. <https://psyfactor.org/lybr102-2.htm>
13. <http://www.e-reading-lib.org/book.php?book=97792>
14. <http://academia-pc.com.ua/product/296>
15. http://psuhhologia.sitecity.ru/ltext_1909225233.phtml?p_ident=ltext_1909225233.p_2009121035

Текст лекції

Планування, організація та проведення психологічних досліджень є одним із базових напрямків у роботі психолога.

Із студентських лав психологи постійно залучаються до дослідницької діяльності: спочатку це тестування, опитування, кореляційні дослідження та міні-експерименти, які виконуються у межах навчальних курсів, потому - більш складні роботи, що переростають у курсові та дипломні проекти.

По завершенню вищого навчального закладу дослідницька діяльність продовжується, її специфіка та зміст визначається місцем роботи психолога, рівнем його підготовки та колом інтересів. Так, основні дослідження, що їх проводять організаційні психологи стосуються професійної придатності кандидатів на посади, особливостей професійної адаптації нових співробітників, психологічного клімату у колективі. Психологи, які працюють спеціалізованих комісіях, психіатричних та наркологічних стаціонарах, проводять патопсихологічні дослідження. Медичні психологи при соматичних відділеннях займаються вивченням особисті пацієнтів, особливостями їх реагування на ситуацію хвороби, лікування, оперативного втручання тощо. Не менший обсяг дослідницької роботи і у шкільних психологів, починаючи з діагностичного вивчення особистості школярів і завершуючи формуючими експериментами з удосконалення навчально-виховного процесу.

Слід відрізняти дослідницьку діяльність від науково-дослідної. Як правило, наукові дослідження проводяться під науковим керівництвом, вирізняються чіткістю структури, суворістю контролю та жорстким дотриманням етичних вимог. На виході такі дослідження мають не лише практичні дані, а й містять певні узагальнення та висновки, що претендують на наукову новизну та цінність. Саме такими мають бути курсові, дипломні та дисертаційні дослідження.

Зрозуміло, що як наукові, так і звичайні дослідницькі проекти, мають відповідати певному комплексу вимог щодо планування, проведення та обробки результатів. Окрім адекватної побудови, контролю та відповідного добору методів, будь-яке дослідження має бути вивіреном етично. Етичні аспекти психологічних досліджень набувають особливої ваги в силу специфічності дослідницького матеріалу, адже це поведінкові прояви людей, їх емоції, ціннісно-смилова сфера тощо.

Проблема етично-правового регулювання дослідницької діяльності є актуальною для сучасної української психології. Брак нормативного регулювання діяльності психологів призводить до зниження відповідальності за власні вчинки та їх наслідки. Формула “психолог несе особисту відповідальність” навряд чи є ефективною у період становлення професійних функцій. “Особиста відповідальність” поняття доволі розмите, і у кожного власне уявлення про її межі. До того ж, не відпрацьована система ліцензування та сертифікації, що призводить до безконтрольності: займатись дослідницькою діяльністю може хто і як завгодно. Має місце і деонтологічна невизначеність.

Етичні принципи, якими послуговуються сучасні дослідники, здебільшого запозиченні з зарубіжної психології і часто не адаптовані до автентичних умов.

1. Етичні засади психологічних досліджень

Поняття “етика”, грецьке за походженням, етимологічно споріднене із латинським поняттям “мораль” і традиційно визначається як “специфічна система моральних принципів”. Як мораль, так і етика пов’язані із розумінням добра та зла, мотивів діяльності людини, її життєвих смислів та цінностей. Різниця полягає у оцінному характері першого та нормативності другого. Вчинок з позицій моралі оцінюється суб’єктивно, як такий, що відповідає чи суперечить переконанням та цінностям окремої людини. В свою чергу, етичність вчинку - це його відповідність певним стандартам, правилам та вимогам прийнятим у певному соціальному колі. У філософському словнику за редакцією І.Т. Фролова зазначено, що основне завдання етики полягає в тому, щоб навчити моралі - запропонувати ідеальну модель людських стосунків

Деонтологічний аналіз психологічного дослідження передбачає його перевірку на адекватність будови, відповідність етичним принципам та стандартам науки. Нормативи такого аналізу задаються етичними кодексами, які є основними документами професійних об’єднань психологів. Як правило, кожне психологічне товариство, асоціація, центр чи служба розробляє власний кодекс, а також створює комісію з етики, яка має здійснювати контроль за етичністю дій психологів, запобігати етичним порушенням та встановлювати стягнення за неетичну поведінку.

В Україні зареєстровано близько десятка психологічних професійних об’єднань, найбільшими з яких є Товариство психологів України, Українська спілка психотерапевтів, Асоціація організаційних психологів та психологів праці, Український центр політичного менеджменту, Асоціація політичних психологів України, Українська асоціація психодрами, Українська асоціація трансактного аналізу, також функціонують психологічні служби при Міністерстві внутрішніх справ, Міністерстві фізичної культури та спорту, Міністерстві освіти та Міністерстві охорони здоров’я. Жодна з цих організацій не зорієнтована виключно на психологічні дослідження, які, однак, є важливим напрямком їх діяльності.

Професійні об’єднання, що входять до складу міжнародних асоціацій, керуються здебільшого загальними “материнськими” кодексами етики, ті ж, що виникли на вітчизняному ґрунті, розробляють власні етичні правила. Зазначимо, що кожен кодекс має свою оригінальну структуру і зміст, які відповідають меті та основним завданням тієї або іншої організації.

Найдетальніше питання етичного регулювання досліджень розкрито у “Етичному Кодексі психолога” Товариства психологів України. Етика дослідницької діяльності розглядається у окремому розділі “Етичні правила психологічних досліджень”, де зібрані вимоги щодо планування досліджень, забезпечення надійності результатів, попередження негативного впливу на клієнта та його інформування про право відмови:

- “Планування психологічних досліджень передбачає дотримання таких умов: визначення об’єкта дослідження; чітке й однозначне формулювання його мети і завдань; встановлення контингенту обстежуваних; прогнозування можливостей використання одержаних результатів... Психолог самостійно вибирає методи роботи, керуючись при цьому вимогами максимальної ефективності та наукової обґрунтованості”.

- “Психолог забезпечує цілковиту надійність результатів, відповідає за рішення, які приймають офіційні особи на основі його висновків та рекомендацій, запобігає можливим помилкам у діяльності непрофесіоналів...”.

- “Психолог зводить до мінімуму ризик ненавмисного негативного впливу на тих, хто бере участь в експерименті”.

- “Психолог заздалегідь інформує клієнтів про право відмовитися від участі в дослідженні”.

У кодексі також зазначено, що наявність будь-якого порушення доводить “Комісія з етики Товариства психологів України”, вона ж і накладає відповідні стягнення. Однак, це лише у випадку, якщо відповідач є членом товариства, інакше - комісія має звертатись до інших громадських організацій чи державних установ, які, в свою чергу, не мають відпрацьованих механізмів роботи з такими зверненнями.

Важливим для адаптації та критичного засвоєння є досвід деонтологічного аналізу психологічних досліджень інших країн. Ситуацію, що склалася на заході, влучно характеризують В.П. Зінченко, Ю.А. Шрейдер та Б.Г. Юдін за “круглим столом” журналу “Человек”: “Виникли так звані етичні комітети при установах, де є лабораторії, в яких проводяться експерименти. Без схвалення цих комітетів неможливе проведення експерименту. До складу таких комітетів входять не лише науковці, а й суспільні діячі, юристи, політики, священнослужителі. Окрім того - жоден науковий журнал не приймає до друку статтю про експеримент, якщо відсутні переконливі свідчення про те, що експеримент був проведений з дотриманням усіх етичних вимог”.

В Німеччині існує відпрацьована система етичного регулювання діяльності психологів, в тому числі, і дослідницької практики. На державному рівні діють дві комісії, повноваження яких охоплюють усі організації та приватних осіб, що практикують у галузі психології: Комітет з етики при Професійному союзі німецьких психологів (BDP) та Комісія з етики Німецької спілки психологів (DGPs). Комісія та Комітет спільно розробляють етичні норми та принципи, стежать за їх дотриманням, накладають стягнення за порушення професійної етики та беруть активну участь у судових розглядах відповідних справ.

Норми професійної етики в Австрії встановлюються та контролюються Професійним союзом австрійських психологів (BOEP). До того ж в країні діють два закони: Закон про психологів та Закон про психотерапію.

Багатий досвід регулювання психологічної практики в США має Американська психологічна асоціація (APA). При асоціації діє Комітет з наукової і професійної етики, основною метою якого є розробка етичних принципів, деонтологічний аналіз практики окремих психологів та надання відповідних дозволів, в тому числі, і на дослідницьку діяльність. До того ж при кожному університеті діють комісії (Institutional Review Boards), які аналізують

плани та протоколи експериментальних досліджень викладачів і студентів щодо їх відповідності етичним нормам АПА. Схожі комісії (Ethics Committees) функціонують при лікарнях, школах, соціальних службах та інших установах де працюють психологи. Кодекс професійної етики та практики Американської психологічної асоціації є одним з найдетальніших та однозначних. Його останній перегляд 2002 року містить ретельно підібрані етичні вимоги та принципи щодо планування та проведення психологічних досліджень, їх відповідності закону та юридичним нормам, винагороди учасникам, розповсюдження і використання отриманих результатів, згоди на участь у дослідженні тощо.

Основними видами стягнень, що їх накладають комісії з етики, є попередження, догана, позбавлення членства у професійному об'єднанні, заборона практичної діяльності на визначений строк, позбавлення ліцензії, а також передача справи до суду (якщо було заподіяно шкоду фізичному або психічному здоров'ю людини).

2. Деонтологічний аналіз психологічних досліджень

Висновок про етичність або неетичність психологічного дослідження має формулюватись спеціальними комісіями на базі системного детального аналізу, ще до початку проведення дослідження. Порушення вже однієї з вимог достатньо для того, щоб дослідження було визнане неетичним та заборонене для проведення. Такий всебічний розгляд, окрім функції допуску, несе освітній момент, стимулює професійну відповідальність і є особливо важливим для дослідників-початківців.

Деонтологічний аналіз має враховувати усі моменти, які несуть ризик неетичної поведінки психолога: від коректності визначення методологічних основ дослідження до етичності представлення його результатів. З метою унаочнення матеріалу спробуємо проаналізувати класичний експеримент Дж. Уотсона з хлопчиком Альбертом. Вибір цього дослідження є не випадковим, адже саме воно найчастіше наводиться як приклад неетичного.

Деонтологічний аналіз передбачає не лише ретельне порівняння із кожним пунктом етичного кодексу, а й визначення того, наскільки науково цінним та практично значимим є дослідження. Справа в тому, що наявність негативних впливів або свідомого обману часто виправдовується значимістю результатів. Ще й досі точиться дискусія з приводу того, чи переважає на терезах професійної етики внесок Дж. Уотсона в психологію очевидну неетичність його експериментів.

3. Зв'язок етики та права в психології.

Безумовно важливим для психології є зв'язок професійної етики з законодавством країни. Оскільки одне з основних завдань держави - правове забезпечення охорони прав і свобод людини, то цілком логічним буде звернення громадянина до правоохоронних органів та суду з приводу приниження гідності, порушення меж недоторканості особи або ушкодження її психічного чи фізичного здоров'я в результаті психологічних досліджень.

Постає питання, чи є потреба у створенні спеціальних етичних комісій та комітетів, якщо проблема непрофесійної неетичної поведінки психолога може і має бути врегульовано юридично на рівні держави? Відповідь на питання передбачає вивчення проблеми співвідношення етики і права у сфері психологічних досліджень. Йдеться про те, що не завжди етична дія є правовою з точки зору закону, і, навпаки, поведінка в межах закону та права відповідає стандартам професійної етики. Р. Коттон та В. Тарвідас наводять варіанти взаємодії етики та права у практиці психологічного консультування. слідує обманом, примусом чи погрозами, - справа буде виграна позивачем, оскільки дії психолога порушують і принципи професійної етики і правові вимоги.

Якщо дії психолога є етичними, однак суперечать законодавству, як у випадку нерозголошення професійної таємниці на вимогу суду, він може звернутися до комісії професійного об'єднання з проханням підтримати його у суді. У протилежній ситуації комісія або комітет з етики можуть позбавити психолога права на практику, і тоді він може спробувати поновити свою діяльність через суд. Якщо ж дії, що порушують етичні вимоги професії не підпадають під юрисдикцію закону, вся відповідальність лягає на етичну комісію саме тієї організації до складу якої входить психолог, що вчинив етичне порушення.

Такий подвійний контроль має забезпечувати особистісну безпеку як психолога так і учасників психологічних досліджень. Нажаль, процедура розгляду етичних порушень психологів в нашій країні ще недостатньо відпрацьована. Найчастіше у психологічних дослідженнях беруть участь учні загальноосвітніх шкіл та студенти вузів. Ні самі учасники, ні їх опікуни, переважно не повідомлені про свої права і обов'язки, - тому і не звертаються зі скаргами у відповідні інстанції. Як правило конфлікт, якщо такий має місце, вичерпується на рівні адміністрації закладу, де проводилося дослідження, або, в кращому випадку, на рівні методичного об'єднання.

3. Правове регулювання психологічних досліджень в Україні

Кількість психологічних досліджень в Україні зростає в геометричній прогресії. Безумовними плюсами цього є активне введення психологічних знань у практику, посилення позицій психолога у суспільстві, що в свою чергу стимулює розвиток науки. Однак, як вже зазначалося, потребує доопрацювання система контролю за етикою психологічних досліджень. Оскільки не на всіх психологів, що займаються дослідницькою діяльністю, розповсюджується контроль етичних комісій, то їх дії можуть і мають бути врегульовані законодавчо.

Нажалі значна частка етичних проблем психологічних досліджень потрапляють під класифікацію “неетично, але не регулюється законом”: культивування особистішої залежності; допустимий ступінь ризику; грошова винагорода; потреба в медичному контролі тощо. Однак питання які прямо стосуються життя, здоров'я, особистої недоторканості та свободи особи чітко та однозначно висвітлені у законодавстві України, а отже можуть бути вирішені через звернення до органів судової влади.

Конституція України

Стаття 3. “Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.”

Стаття 21. “Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.”

Стаття 27. “Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань.”

Стаття 28. “Кожен має право на повагу до його гідності.” “Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.” “Жодна людина без вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідам.”

Стаття 31. “Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя...”

Стаття 55. “Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.”

Стаття 62. “Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувачувальним вироком суду.”

Цивільний кодекс України

Ст. 281. Право на життя. “Медичні, наукові та інші досліді можуть провадитися лише щодо повнолітньої дієздатної фізичної особи за її вільною згодою.”

Ст. 288. Право на свободу. “Забороняються будь-які форми фізичного чи психічного тиску на фізичну особу, втягування її до вживання спиртних напоїв, наркотичних та психотропних засобів, вчинення інших дій, що порушують право на свободу.”

Ст. 289. Право на особисту недоторканність. “Фізична особа не може бути піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню.”

Кримінальний кодекс України Ст. 142. Незаконне проведення дослідів над людиною.

1. “Незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров’я, - карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.”

2. “Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього, двох або більше осіб, шляхом примушування або обману, а

так само якщо вони спричинили тривалий розлад здоров'я потерпілого, - караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого. ”Цитовані статті Конституції України, Цивільного та Кримінального кодексів не є спеціалізованими щодо психології, і охоплюють широке коло проблем неетичної поведінки фахівців різних галузей. Однак вони цілком придатні для сфери психологічних досліджень і можуть бути використані як при врегулюванні питань неетичної поведінки психолога, так і в ситуації його правового захисту від необґрунтованих звинувачень зі сторони учасників дослідження. Охорона життя і здоров'я, гідності та особистої недоторканості; збереження приватності особистого і сімейного життя; добровільна згода на участь у психологічному дослідженні - основні питання, які регулюються чинним законодавством.

4. Згода на участь у психологічному дослідженні

Однією з обов'язкових вимог етики психологічних досліджень, яка зафіксована в усіх кодексах професійної етики, також відображена у чинному законодавстві України, є інформування учасників про зміст дослідження та отримання від них добровільної згоди на участь у ньому.

Найдетальніше проблема “поінформованої згоди” окреслена у Кодексі етики та практики Американської психологічної асоціації (від 2002 р.). У кодексі зазначено, що згода на участь у психологічному дослідженні має бути оформлена документально і підписана двома сторонами: психологом і учасником дослідження. У документі має використовуватися лише чітка і прозора термінологія, зрозуміла учасникам. Згода має містити інформацію про мету дослідження, його тривалість, характер та наслідки дослідницьких впливів, права і обов'язки сторін, межі конфіденційності, також фіксувати право учасників на відмову від участі у дослідженні та виходу із нього. Важливою є проблема згоди неповнолітніх та недієздатних учасників. В такому разі згода укладається з батьками, опікунами або іншими юридично повноваженими особами, якщо це дозволено законодавством.

Головною метою згоди на участь є етична регуляція психологічних досліджень, до того ж вона може бути використана при розгляді справ щодо порушення професійної етики в спеціалізованих комісіях та суді.

Наведемо приклад згоди на участь в психологічному дослідженні. Зрозуміло, що це лише один із варіантів документу, структура та зміст якого обумовлені специфікою дослідження.

Приклад

Кафедра соціальної та практичної психології

НА УЧАСТЬ У ПРОГРАМІ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ

Я Віталій Олександрович Климчук, аспірант кафедри соціальної та практичної психології Харківського національного університету внутрішніх справ України Вам взяти участь у програмі розвитку внутрішньої мотивації.

Через 6 місяців після завершення програми буде проведено додаткове дослідження.

Права та обов'язки дослідника. Дослідник зобов'язаний поважати гідність учасників програми, створювати сприятливі умови для їх особистісного зростання. Дослідник має право відмовити учаснику у подальшому перебуванні в програмі.

Відповідальність дослідника. Дослідник несе відповідальність за особисту безпеку учасників в процесі дослідження; за конфіденційність приватної інформації отриманої під час програми. Права обов'язки учасників програми. Учасники зобов'язані вчасно відвідувати усі заняття та виконувати завдання. Учасники мають право вийти з дослідження, попередньо обґрунтувавши причини.

Представлення результатів дослідження. Результати дослідження плануються до представлення на наукових конференціях та публікації у науковій літературі. При обробці результатів будуть використовуватися індивідуальні дані та результати роботи групи, однак Ваше ім'я та інша приватна інформація не використовуватиметься. Особисті дані (прізвище, група, факультет) потрібні лише для повторних досліджень. Вся інформація буде збережена в таємниці.

Результати будуть повідомлені Вам по завершенню програми, до їх публікації в наукових виданнях чи представлення на наукових конференціях.

Умови виходу з програми. Якщо Ви забажаєте вийти з програми, то зможете зробити це коли завгодно без будь-яких негативних наслідків, однак є можливість нівелювання особистісних змін, досягнутих Вами під час роботи на заняттях.

Участь у програмі безкоштовна, ніхто не отримує матеріальних винагород чи заохочень.

Якщо у Вас виникнуть додаткові питання, можете звертатися до мене чи до наукового керівника цієї роботи, кандидата психологічних наук, доцента Олександра Леонідовича Музики, завідувача кафедри соціальної та практичної психології.

Дякую!

Я, усвідомлюю, що моя участь у програмі є цілком добровільною і що я можу відмовитися від участі в ній або вийти з неї в будь-який момент без жодних негативних наслідків для себе.

Учасник

Дата

Керівник

Сподіваємось, що укладання згоди на участь стане правилом для учасних психологів і наблизить практику психологічних досліджень в Україні до світових норм професійної етики.

Загальні висновки

Етично-правове регулювання психологічних досліджень є однією з актуальних проблем сучасної науки. Основними "етичними" документами у

психології є кодекси професійної етики, в яких систематизовано основні етичні вимоги до діяльності психолога. Кодекси базуються на міжнародних та загальнодержавних простанах, чинному законодавстві та специфічній для окремих галузей і організацій внутрішньо-нормативній документації.

Непрофесійне неетичне ставлення психолога може принизити гідність учасника дослідження, спровокувати загрозу для його психічного або фізичного здоров'я. Такі дії інкримінуються як злочин і мають розглядатися спеціальними комісіями з етики, а також у судовому порядку.

З метою правового захисту як клієнта так і психолога-дослідника укладається згода на участь в психологічному дослідженні як юридична угода між двома сторонами.